

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SLÆGTSGAARDEN

Nr. 8 . Oktober—November 1943.

*Under den skyfulde Efteraarshimmel gaar Landmanden
nu bag sine Heste Ager op og Ager ned.*

SLÆGTSGAARDEN

Udkommer hveranden Maaned.

Red. af *Jørg. Petersen* (ansvarlig) og *Chr. Damm*.

**Foreningen
til Bevarelse af danske Slægtsgaarde.**

„Slægtsgaards-Arkivet“,
Dosseringen 14, København N.

Kontoret aabent Kl. 10—12 og 1—3.
Telefon Nora 36 u.

Sekretæren træffes efter forudgaaende Aftale.

Alle Breve til Foreningen skal sendes til Kontoret,
Artikler og andet til Bladet dog til Formanden
ligesom private Forespørgsler.

Landsbestyrelsen:

Gaardejer *Jørgen Petersen*, Thorsgaard, Gislinge
(Formand).

Gaardejer *Jens Jensen*, Sode pr. Hejsager (Næst-
formand).

Greve *F. C. R. Scheel*, Ryegaard pr. Kirke Saaby.
Sognefoged, Gdr. *Andr. Kaad*, Kaadsager, Minte-
bjerg pr. K. Hørup.

Parcellist *Niels Larsen*, Veddinge pr. Faarevejle.
Sognefoged, Gdr. *Hans Pedersen*, Holmegaard,
Sanderum.

Proprietær *Chr. Østergaard*, Bostrup Østergaard
pr. Jebbjerg.

Foreningens Sekretær: *Chr. Damm*.

Foreningens Kasserer: Prokurist *O. Svarer*.

Foreningens juridiske Konsulent: Sagfører, cand.
jur. *M. Hesselbjerg*, Hillerød.

Foreningens Revisor: Statsautoriseret Revisor *Kr.
Foged*, København.

saa jeg eventuelt kan mangfoldiggøre dem og for-
dele dem blandt Tillidsmændene.

Man var oplagt til at gøre noget.

Endvidere blev der spurgt efter, hvad det blev
til med Hjælpefonden. Man syntes Tanken er god,
og at den skal realiseres netop nu. Pengene kom-
mer lettere ind nu, end naar Krisen er der.

Marius Beck.

De forandrede Forhold i vort Land har bevirket,
at Foreningen har maattet aflyse de Møder, som al-
lerede var bestemt, nemlig Møder paa Lolland,
Møn, Djursland, Mols og i Viborg. Mødet paa Lol-
land skulde have været afholdt Mandag den 30.
August. Dette Møde kunde ikke engang aflyses, men
vi regner med, at der ikke denne Dag var mødt
mange Mennesker i Maribo, og vi beder de even-
tuelt mødte undskyldte, at Sekretæren paa Grund af
Forholdene ikke kunde rejse til Maribo. De aflyste
Møder vil senere blive holdt, men det er sandsyn-
ligvis ikke muligt at afholde dem i Aar.

*

Medlemstilgangen har været nogenlunde til-
fredsstillende i den forløbne Del af Aaret, selv om
Rejsevanskelighederne ogsaa har vanskeliggjort
Tegningen af nye Medlemmer. Den 15. September
passerede vi det 5500. Medlem. Efter at Forhol-
dene med September Maanedes Begyndelse foran-
dredes, har Tegningen af nye Medlemmer været
standset overalt i Landet med Undtagelse af Egn-
nen omkring Viborg, hvor Lokalredaktør Peter
Østergaard har besøgt over 100 Gaarde. Vi haaber
dog nu, at Hr. Winther Hansen, som ikke har
kunnet komme udenfor København, kan paabegynde
et Arbejde i Jylland, begyndende i Ringkøbing
Amt.

*

Kontingenterne er i den forløbne Del af Aaret
gaaet godt ind. Der har i Aar været omved 200 Ud-
meldelser, og derudover rester der omved 300
Medlemmer, som ikke har indløst de tilsendte Op-
krævninger. Da det drejer sig om et Beløb paa ca.
1500 Kr., er det af Betydning for Foreningen at
faa dette ind, og vi beder derfor Medlemmerne, som
ikke har indløst Opkrævningerne, om at indsende
Kontingentet.

*

Undersøgelserne af Slægtsgaardene i Frøslev
Sogn, som er foretaget af Genealog W. v. Antonie-
witz, er nu trykte og udsendes i Begyndelsen af Ok-
tober.

*

Vi beder Medlemmerne, som ikke tidligere har
indsendt Spørgeskemaerne angaaende deres Slægt
og Gaard, og som nu paany faar dem tilstillet, om

Som en Bestyrelse og som Tillidsmænd skal være!

.... Amtsbestyrelsen var samlet i Lørdags, og
man valgte mig som Formand og Delegeret til Ge-
neralforsamling.

Jeg fik Opfordring til at bede Dem om at sende
mig en Liste over Slægtsgaardene i de forskellige
Sogne og Omraader, samt hvem der er Medlemmer,

En Selvejergaards Saga

Hvordan det gik til, at de gamle middelalderlige Frigaarde forsvandt paa Sjælland, har man et typisk Eksempel paa i den Skæbne, der overgik den sidste Selvejer-Bondegaard i Højelse.

Historien begynder med et gammelt Gælds-brev fra 1. Juli 1475. Per Thues i Ølsylille laaner 5 Gylden og 20 Grot af Mette Pedhers i Ølsy, Per Oxis Efterleverske, og pantsætter herfor en Fjerding Jord paa Ølsy Mark. Dette Pant indløses 2. Juli 1482. Ølsie var det gamle Navn for baade Ølsemagle og Højelse (Høje-Ølsie), men for at skelne mellem Byerne kaldes Højelse nu og da Ølsielille.

Per Thues Søn, Thure Degn, købte den 31. Januar 1488 af Benth Nielsen i Ølsemagle en halv Bol Jord med „sit Byggested, som ligger i Høwæ Ølsie paa den vestre Gade“. Bent vilde sælge det for sin Nøds og Trangs Skyld, og han havde paa fire Tingdage efter hverandre ladet Jorden opraae paa Ramsø Herredsting ved Valløe. Han havde faaet denne Jord med sin Hustru Christine. Jorden blev skødet til Thure Degn paa nævnte Ting „til evindeligt Eje, fri for hver Mands Tiltale eller Gensigelse i nogen Maade“. Det blev lovligt meldt over alle fire Tingbænke (udraabt til alle fire Sider), og der var ingen Gensigelse, melder Dokumentet. Efter Landsens gamle, hævdvundne Lov og Ret var Gaarden overgivet Thure Degn. Høvedsmanden paa Skjoldenæs, Hr. Prebent, Herredsfoged Mogens Mand, Sognepræsten i Ølsie, Hans Jepsen, Jep Scolæ i Ølsemagle og Per Arilsen i Valløe hængte deres Segl under Dokumentet.

Det maatte staa fast for Tid og Evighed.

Aar 1506, Torsdagen næst for Knud Konges Dag (9. Juli), kundgjorde Herredsfoged Lydicke Gerdsz, Torben Jensen af Viby, „som er af Vaaben“ (adelig), Per Jensen af Øm, som er af Vaaben, Jep Tures, Sognedegn

**Hvorledes Frimandsret
blev krænket under
det gamle Adelsstyre**

Af Redaktør N. P. Nielsen,
Solrød Strand.

i Syv, og Jens Povlsen af Hønske, at nævnte Jep Thures gav Afkald paa Fædrene- og Mødrenearven efter deres Fader, Thure Degn, og deres Moder, „hvis Sjæle Gud have“, og tilskødte sin Halvbroder, Mattis Thures, Gaarden, som han nu udi bor, udi Høffue-Ølsie. Herredsfogden bad Thomas Mand i Dalby tage til sig elleve andre Dannemænd og bespørge dem, om der kan være noget til Hinder herfor. De tolv Dannemænd gik uden for Tinget og beraadte sig med hverandre, hvorpaa de igen gik ind og „vidnede paa deres gode Tro og Sanden, at de vidste intet, der kunde være til Hinder“.

„Da stod førnævnte Jep Thures og førnævnte Matthis Thuræsz op med Fogedens Lov og samtykkede, at nævnte Gaard med dens rette Tilliggende blev tilskødet Matthis Thuræsz til evindeligt Brug for sig og sine Arvinger. Det blev udraabt over alle fire Tingstokke“. Flere Segl blev hængt under Brevet.

1554 overdrog Niels Mattsøn i Skendsvedmagle paa egne, Jens Olsen i Spanager og Anders Nielsen i Ørninge paa deres Hustruers Vegne Gaarden, som disses salige Fader, Matz Turisen, havde efterladt, og nu Laurits Pedersen iboer, til Broderen Peder Mattsøn. Det var selve Herredsfogden, der paa den Tid boede paa Gaarden. Ogsaa denne Overdragelse skete med „evindeligt Ret“.

„Skete det, hvad Gud forbyde, at Gaarden

vorder Peder Mattsøn eller nogen af hans Arvinger afvunden med Landelov, Kirkelov eller med nogen Rettergang eller „nyfundet“ for vor „vanhjemlet Brøsts Skyld“, da forpligter vi os og vore Arvinger med Fæ og fuldt Værd, Sølv og Penninge inden 6 Uger efter, at den er ham eller hans Arvinger afvunden, at holde Peder Mattsøn eller hans Arvinger skadesløse“. Laurits Peersøn, Høielsig, Herredsfoged udi Ramsø Herred, forseglede Dokumentet. Det blev tinglæst paa Herredstinget Mandagen næst før Sankt Nikolaj Dag, d. 5. December 1558.

Dokumentfast stod Gaarden saaledes fastnaglet til Slægten.

Men der kom en Mand i Vejen med en Slæde.

Frederik den Anden og Adelen tuskede om Gaarde som andre om Smaakrae, og en skønne Dag blev Peder Oxe til Gisselfeld tilkendt Kronens Herlighedsret i Peder Madsens Gaard. Fra Oldtiden havde Kongen en Ret til Gæsteri (Underhold paa Rejser) af de fri Gaarde og til en Afgift ved Ejerskifte m. v. Det var blevet en fast aarlig Afgift, i dette Tilfælde var det 3 Mark 4 Sk. i Penge og 6 Tønder Havre aarligt. Samtidigt med dette var der for Gaarden opstaaet en vis Ret til, hvis nogen Stormand rejste Tiltale mod Ejeren, da at gaa til den, der havde Herlighedsretten, for at faa ham til at forsvare sig. Det betonedes udtrykkeligt, at det alene var Herlighedsretten, Peder Oxe fik, men samtidigt tilføjedes den Bestemmelse, at hvis Ejeren vilde sælge Gaarden, skulde Gisselfeld have Forkøbsret. Det var et af de mange Overgreb, Magthaverne da begik mod Selvejerbønderne. Ved et Salg var der skabt en Tvangssituation, under hvilket Begrebet Højstebud faldt bort.

Dette bevirkede, at Gisselfeld mente, at det havde en vis Ejerret til Gaarden.

Saaledes stod Adelsregimentet overfor de gamle Retsregler. Man gav dem en god Dag, naar det passede i de adelige Herrers Sind.

I adskillige af Datidens Prædikener bebrejder Præster og Biskopper da ogsaa Ade-

len den Jordbegærlighed, der prægede Standen, og advarede mod de Overgreb, der knyttede sig hertil. Selv om disse advarende Ord ikke hjalp, saa vidner de dog om, hvad der skete, naar Kongen og Herremændene stødte Vinkanderne sammen og sjakrede om Gods og Folk.

Hartkornet var stadig lavt paa denne Gaard ligesom paa det middelalderlige Kirkegods, mens Adelen og Kronen skruede Hartkornet op paa deres Godser. Magthaverne paapegede nu det uretfærdige i, at nogle skulde yde mere end andre, og da det eneste naturlige, at skrue de forhøjede Afgifter tilbage i det gamle Leje, ikke agtedes fulgt, gik Jagten løs paa Selvejerne og det gamle kirkelige Gods. Nivelleringen fuldbyrdes ved det syttende Aarhundredes Hartkornsansættelser. Kristian den Fjerde var heller ikke blid mod de smaa Selvejerbønder. Han vilde have dem strøget ud i Fæsternes store Flok. Ældgammel Lov og Ret stod dog fast paa Herredstingene, hvad saa end de høje Herrer mente.

Peder Mattsøn i Højelse døde 1622. Det Aar gav nemlig Rasmus Pedersen i Jersie d. 28. Oktober Arveafkald paa Ramsø Herredsting til Fordel for sin Broder Mads Pedersen efter Forældrene Peder Madsen og Sidsel Knudsdatter og de salige Søstre Bodil og Karin Pedersdatter.

Mads Pedersen sad uantastet med sin Gaard i fyrretyve Aar. Han var Medfæster af en Universitetsgaard, der laa skraat overfor hans egen Gaard. Da Højelse Kirkebog først begynder 1676, er det vanskeligt at faa noget at vide om Mads Pedersen, der formodentlig er død, før Kirkebogen begynder. Muligvis kan han dog være død senere i et andet Sogn. Under alle Forhold træffer vi ham 1662 paa Ramsø Herredsting. Her udbød han sin Gaard til Salg. Ridefogden fra Gisselfeld mødte og krævede undersøgt, om Gaarden var fri, saa den kunde sælges. Var det Tilfældet, havde hans Herskab nærmest Ret til at købe den. Gaarden var dog i Følge de fremlagte Pergamentdokumenter en gam-

mel Frigaard og kunde sælges. Uden Hensyn til Gisselfeld solgte Mads Pedersen den saa til Præsten i Højelse, Magister Claus Hansen. Han var gift med den velhavende Dorthe Pedersdatter Gad, Datter af Herredsfogden i Bjæverskov Herred, Peder Gad i Aarløse. Købet var for ham en Pengeanbringelse. Han fæstede senere en Gaard, der laa ved Kirken, ved Siden af Præstegaarden, men som senere er udflyttet. I Følge Landemodeakterne blev Claus Hansen en halv Snes Aar efter anklaget for forargelig Adfærd i en offentlig Forsamling i Køge, og det blev ham forbudt at holde Altergang. Han undskyldte sig med, at han havde handlet af Svaghed, men maatte dog trække sig tilbage fra Embedet, som fra 1672 blev varetaget af en Hjælpepræst, Pastor Wolfgang Rhumand. Denne ægtede Claus Hansens Datter 1677. Claus Hansen boede, saa vidt det kan ses, i Fæstegaarden ved Siden af Præstegaarden, men tog dog vistnok ogsaa en Tid Ophold paa Selvejergaarden.

Imidlertid kom den nye Matrikel, der her blev beregnet, 1682, og Gaardens Hartkorn skulde sættes op fra godt 2 til godt 8 Tdr. Ved Siden af de Afgifter, der iøvrigt skulde svares, blev det nu en noget blandet Fornøjelse for Præsten at have Gaarden, da den næppe kunde svare Regning. I Gisselfelds Jordebøger havde Gaarden vistnok ved en ren Fejltagelse fra Skriverens Side ved en Overdragelse af Godset faaet Betegnelse som almindelig Fæstegaard. Da Overkammerjunker Knuth overtog Gisselfeld, gjorde han opmærksom paa, at Gaarden i Skifteakten efter Kaj Lykke stod opført som en Fæstegaard. Claus Hansen henviste til Pergamentsdokumenterne, der viste Ejerretten ned gennem Tiderne. Det brød Herren til Gisselfeld sig ikke en Døjt om. Den 20. Februar 1689 skrev Claus Hansen til Knuth, at Gaarden havde været Selvejergaard og var solgt med lovlig Adkomst fra Bruger til Bruger i Tidsrummet 1554 til 1664, da han købte den. Han erkendte, „at Gisselfeld havde Ret til dens Herlighed, men ogsaa kun

til denne“. „At Gisselfelds Øvrighed har holdt sig til vor Ejendomsgaards Herlighed at nyde, er kommen deraf, som den gamle Bonde Mads Pedersen, af hvilken vi købte Gaarden, os beretter, at samme Ejendomsgaards Besiddere og Ejere før os haver udvalgt og antaget dem, næst Gud og Kongen, til deres gunstige Forsvar imod dem, som i nogen Maade vilde forurette dem eller gøre dem Skade. Det havde de gjort frivilligt, unødigt og utvungent, og derfor havde de af ærbødig Taknemmelighed for saadan gunstig Forsvaring tilsagt og udlovet at give dem aarlig 2 Mark i Penge, 1 Mark, 1 Sk. Stød, 2 Tdr. Havre udi Hartkorn anslaget og 4 Tdr. Havre Gæsteri“.

Gisselfeld truede med at lade Sagen gaa til Domstolene. Da den gamle Præst var led ved at skulle indvikles i en vidtløftig Rets-sag, gav han op, mod at han og hans Hustru fik Gaarden for deres Levetid paa de gamle Vilkaar. Det gav Adam Levin Knuth sit Samtykke til d. 8. Juni 1690, hvori han kundgør, at Sognepræsten Claus Hansen paa Begæring maa beholde den Gaard i Højelse, som er kommen til Gisselfeld fra Sophie Dorothea Marschalck, Grevinde til Schakenborg, i Følge Skøde af 13. Marts 1669. „Indrømmelsen til Præsten sker, dels paa Grund af hans høje Alder og Stand, dels fordi det er en Ejendomsgaard, til hvilken Retten grunder sig paa gamle Dokumenter, skønt Grevindens Skøde ikke hjemler ham større Ret end de andre Fæstebønder“. Ved Claus Hansens og Hustrus Død overtager Gisselfeld saa Gaarden som almindelig Fæstegaard.

Claus Hansen døde 1695, hans Hustru 1704, og dermed var Gaardens Saga som Selvejergaard endt. At Gisselfeld af Nød og Trang senere maatte afhænde Gaarden til Svenstrup sammen med andet Strøgods paa Egnen, er en Sag for sig. Svenstrup solgte Gaarden til Vallø. Den blev udflyttet og er den nuværende „Skovbjerggaard“ paa Højelse Vestmark, mens Gaardspladsen i Byen ved Ud-

flytningen deltes mellem den nuværende nordvestlige Gaard i Byen og den omkring 1880 udflyttede Ærtebjerggaard, der har sin Jord op til Byen.

Hvor det gjaldt Slægtens Forhold til Gaarden, var dens Bevarelse i Slægten det afgørende. Derfor skulde den udraabes paa en Række Tingdage, i nogle Landsdele 3, i andre 4, før den endelige Handel fandt Sted, thi Slægten kunde da sikre sig Købet, før Fremmede fik den.

Naar der var flere Sønner, maatte i Henhold til Frederik den Førstes aabne Brev en efter Faderens Død blive ved Gaarden og ikke deles til Stavns. Hvis de andre skulde være Bønder, stod som Regel kun Fæstegaarde dem aabne, og naar de tog Gaard i Fæste, blev de delt til Stavns paa det Gods, der ejede Gaarden. Sognedegnen Jep Turæsz var ikke vorned, og hvis en Fribonde havde en Søn, der vilde slaa sig ned i en Købstad, vilde han formentlig ogsaa kunne det. Kongens Brev maa forstaas saaledes, at ikke alle maatte forsvinde fra Gaarden, men en skulde tage den i Arv.

I Eriks sjællandske Lov hed det, at Jorden kunde sælges til Slægten paa første Tingdag, den udraabtes, men til Fremmede først paa tredie Tingdag, naar Slægten tre Gange havde faaet Adgang til Køb.

I Eriks sjællandske Lov droges nøje Regel for, at ingen ved at faa Fædrenejorden skulde kunne forfordele sine Søsken. De skulde have lige Arv. Det lod sig den Gang ikke gøre som nu, at en Arving ved testamentarisk Bestemmelse fik en Gaard, solgte den og beholdt alt, hvad der indkom, mens hans Søsken stod med tomme Munde. En saadan Forbrydelse mod Slægten regnedes for saa ukristelig en Handling, at Paagældende, om det var lykkedes ham at komme uden om Loven, efter Folketroen ligesom Mordere var hjemløs i Evigheden. Han maatte hver Nat op af Graven og tælle de Penge, han uretmæssigt havde tilranet sig. Paa lignende Vis lod Folketroen det gaa med dem, der bedrog med falsk Jordemaal. De gik igen som

Lygtemænd, der fo'r frem og tilbage uden nogen Sinde at finde Fred eller Hvile.

Lov og Folketro gik Haand i Haand. Loven var jo Folkets vaagne Samvittighedsmaaler. Kun i et Tilfælde kunde Jord mistes. Hvis nogen „bar Avindskjold mod Riget, fo'r med udenrigs Hær ind paa sit eget Rige og hærger paa det, da haver han forgjort hver en Penning, som han ejer indenrigs, baade Jord og Koster“ (d. e. Ejendele). Saaledes bestemtes det fra Arilds Tid i Eriks sjællandske Lov. Ellers kunde ingen Magt hindre Besiddelsen af Fædrenejorden. Imidlertid var der f. Eks. paa Erik Menveds Tid ofte oprørske Bevægelser, og Marsk Stigs Tilhængere tog fremmed Hjælp, da tog Kongen Oprørernes Jord, og ved saadanne Lejligheder øgedes Krongodset betydeligt.

Det skete dog efter Loven; men naar Kronen ved at overdrage en Gaards Herlighedsret til en Herremand kunde bevirke, at denne til sidst slugte hele Gaarden, var det ganske givet ikke i Overensstemmelse med de gamle Landskabslove. Til den Anskuelse hælder da ogsaa Gisselfelds Historiker, for længst afdøde Godsforvalter Rasmussen, der som Jurist bedømte Forholdet med Gaarden i Højelse som en afgjort Voldshandling mod den svage Præst.

Slægt og Jord

En landbrugspolitisk Studie

Af M. HESSELBJERG

Kr. 1,50

Bogens Opgave er at vise, at Formaalet — en uafhængig Landbostand — bedst og lettest kan naas gennem en fornuftig Arvegaardslovgivning m. Henblik paa Overdragelse af Landejendomme. . . . det giver Belæring og Stof til nøje Eftertanke, og den er et saa vægtigt Indlæg vedrørende Tidens Vanskeligheder, at den simpelthen bør kendes af alle, der interesserer sig for disse Problemer. (Ugeskrift for Landmænd)

Nyt Nordisk Forlag — Arnold Busck

Paa Generalforsamlingen i Odense i Maj vedtoges det i det kommende Aar at ansætte Kontingentet efter følgende Skala:

3	Kr. pr. Aar for Medlemmer med op til 15,000 Kr. i Ejendomsskyld.
5	" " " " " " mellem 15,000 og 50,000 Kr. i Ejendomsskyld.
10	" " " " " " mellem 50,000 og 100,000 Kr. i Ejendomsskyld.
15	" " " " " " over 100,000 Kr. i Ejendomsskyld.

Vi beder Medlemmerne, naar vi nu ved Aarets Slutning og i Begyndelsen af det kommende Aar, udsender Kontingentopkrævningerne, om at indløse disse, selv om Kontingentet skulde være blevet højere, end det hidtil har været. Foreningens Udgifter er nemlig steget saa stærkt, at det er nødvendigt at foretage en Forhøjelse. Og denne er lagt saaledes, at den nogenlunde skulde følge Ejendommens Størrelse og Indtægter, hvorfor vi haaber, at Medlemmerne, som saa trofast har sluttet op om Foreningen, fortsat vil gøre dette.

Tillidsmændene —

At være valgt til Tillidsmand, baade i vor Forening og i andre, er ikke alene et Tegn paa, at man mener Vedkommende har de Evner og den Interesse, der er nødvendig for at varetage de fælles Opgaver, men der ligger ogsaa et Krav om at gøre en Indsats.

Det er Foreningens Tanke, ikke alene for at undgaa fordyrende Indgreb i vore sparsomme Midler, men ogsaa for at faa, skal vi sige „bedre“ Medlemmer, at disse Mænd blev valgt. — Med „bedre“ ønskes ikke at give Udtryk for en Klassificering af Medlemmerne, tværtimod, men fordi en kendt Mands Opfordring og Motivering nu en Gang rækker dybere end en „Agent“s Henviisning til, at „baade Per og Povl er gaaet med“, eller hvad han nu kan finde paa at motivere sin Opfordring med.

Vi ønsker nemlig mindst af alt at presse nogen ind i Foreningen; vort Formaal er ikke af egoistisk Art, og lad det være slaaet fast

med det samme: Hvis nogen tror, at vi, der staar i Spidsen, har haft eller haaber paa økonomisk Fordel heraf, da maa de snarest muligt tro om igen. Det er ikke saa faa Penge hver af os har ofret, foruden Tid, paa at samle om den Grundtanke, der ligger bag ved Foreningens Stiftelse. — (Disse Ord ønskes netop sagt i en bestemt given Anledning fra et af Foreningens Medlemmer).

Men netop gennem Tillidsmændene ønskede vi at faa den faste organisatoriske Forbindelse, der er en absolut Nødvendighed for fortsat godt Arbejde. — Og lad os tage et bestemt Eksempel! — Vi har i vore Vedtægter fra første Begyndelse slaaet fast, at vi har en økonomisk Opgave. Hermed mente vi, at vi maatte tænke paa Tider, hvor enten Forholdene gennem Kriser eller paa anden Maade bevirkede, at Ejendomme, der gennem Generationer havde tilhørt Slægten, gled bort fra denne og gjorde samme rodløs — Eksempler kunde tages i Hundredvis — og drev dem over i den graa Hær af Bitre og Foruret-

tede, der aldrig var til Gavn eller Lykke for Landet. Derfor ønskede vi at oprette en saadan Fond; ikke at den kunde løse alle Opgaverne, men den kunde hjælpe i mange Tilfælde, flere jo større Forstaaelse vi alle udviser.

Og dette kan ikke forklares af en „Agent“, knap nok vel af en Artikel i Bladet; men den kan forklares af en Tillidsmand, der har Tro paa og Forstaaelse af den Betydning, den kan faa.

Det er jo nu saadan, at hvis det alene skal være Bestyrelsen, der gør Arbejdet, da gaar dette ikke, som det skal. Enhver, der er Medlem, har ikke alene sin Ret, men ogsaa en Pligt til at være med, og denne Pligt gælder især for Tillidsmændene.

Lad det være gentaget: Denne Forening skabtes ikke for personlig Fordels Skyld, men fordi man troede, den havde en national og kulturel Opgave at løse; den skabtes ikke for at samle en Klasse af Bønder, der følte sig bedre end andre, men af den dybeste Ydmyghed for Fortiden og med et følt Ansvar for Fremtiden.

Og dette samlede vi ca. 6000 Medlemmer om; men gennem Tillidsmændene og Bestyrelsen skal Arbejdet fordeles — og det skal gøres.

Jørg. P.

I Slægtsgaardens Fodergang
bør aldrig mangle

Granddanoissan Kødbenmel
med Jod og Jern.

Dette værdifulde Foder tilfører Dyrene, hvadenten det er Køer, Heste eller Svin, sund animalsk Æggehvite samt livsvigtige Metal- og Mineralsalte.

Desværre skal der under de nuværende Forhold Mærker til Køb af denne Vare, og har De saadanne, er vi selvfølgelig straks til Tjeneste, ellers melder vi os til Tjeneste den Dag, der atter er fri Handel.

A/S Fabriken Grand Danois

Telefoner: Central 12571 - 12572 - 8030

Ekstraordinær Generalforsamling.

„Foreningen til Bevarelse af danske Slægts-
gaarde“ afholder ekstraordinær Generalforsam-
ling Lørdag den 13. November Kl. 11 prc. paa
Palacehotel i København. .

Dagsorden:

1. Forandring af Foreningens Vedtægter:
  - a. Oprettelse af Repræsentantskab.
  - b. Godkendelse af Kontingentforandringen.
2. Vedtagelse af Vedtægter for „Slægts-
gaardenes Hjælpefond“.
3. Gennemgang af Regnskabet for 1943 og
for 1944.
4. Eventuelt.

Bestyrelsen.

Hjælpefonden

For en Tid siden blev jeg af et af Forenin-
gens Medlemmer i en haanlig Tone spurgt,
om det var Meningens med denne Fond „at
hjælpe f. Eks. dem, der var sat godt ind i de-
res Ejendom, og som paa Grund af mang-
lende Dygtighed ikke kunde klare sig og nu
søgte saadan Hjælp“.

Jeg kunde hertil kun svare, at dette ikke
var Tanken, men at der forlaa Forhold, hvor
man ikke spurgte om, hvad der var Aarsa-
gen, men om Gaarden kunde bevares paa
Hænder indenfor Slægten, der var det værd,
samt at der var Forhold, man ikke for Ti-
den kunde drøfte offentlig. Men iøvrigt var
det Meningens, at hvert enkelt Tilfælde nøje
undersøgtes af Mænd, der kendte de paagæl-
dende.

Jeg har før i Bladet her aftrykt Forespørgs-
ler angaaende denne Fond og kunde tage
mange flere, men lad mig nøjes med enkelte

af de mest karakteristiske og beder Dem tænke over f. Eks. dette:

„— — — jeg har læst i X-Bladet, at der findes en Forening, der yder Støtte til Ejere af gamle Slægtsgaarde, enten gennem Laan eller paa anden Maade, og vilde gerne have Oplysning om, paa hvilken Maade og paa hvilke Betingelser, da jeg er Ejer af en saadan gammel Slægtsgaard.

Jeg har haft det Uheld i sidste Aar, at Stormen væltede min Lade og beskadigede Kostalden og Hestestalden; jeg havde ikke stormforsikret tilstrækkeligt, saa det var jo et stort Uheld. Vi har drøftet at sælge, men det vil Børnene meget nødig, og jeg selv ogsaa, da jeg har overtaget Gaarden efter mine Forældre, saa hvis der kan ydes mig Laan paa en eller anden Maade gennem Deres Forening, vilde jeg være meget taknemlig“.

Venligst o. s. v.

— — —
Ja, meget kunde siges, bl. a. at Manden burde have haft sin Forsikring i Orden, og maaske har han ikke vært saa dygtig, som han burde være, det ved jeg intet om, men et ved jeg, hans Børn drives ved Salg ud i den store Skare utilfredse, maaske til Byerne, hvor der i Forvejen er for mange af dem, der ikke hører hjemme andre Steder end paa den danske Muld, og kunde vi have hjulpet her med et Laan, havde vi været med at bygge paa den Vold, der skulde lægges om dansk Bondejord.

Og det kan vi gøre, om vi bare har den rigtige Indstilling og ikke haanligt henviser til, at alle kunde gøre det samme, som vi gjorde, for hvem kender de Aarsager, der er til, at dette ikke al Tid kan være Tilfældet?

Jørg. P.

Danebod Højskole - Fynshav (Als)

3 og 4 Mdr.s Sommerskole fra 3. Maj
5 Mdr.s Vinterskole fra 3. November.
Skoleplan sendes.

Frede Terkelsen.

Hvordan er Bønder

Baade Bønder selv og andre, som spørger saadan, kan faa det mest fyldestgørende Svar i vor Litteratur, spændende over mere end Hundrede Aar, saalænge nogen Forfatter overhovedet har givet nogen objektiv Skildring af Bønder.

Steen Blicher begyndte. Han var den første til at skildre Almuen, som den var. Men kun faa samtidige forstod, hvad „E Bindstou“ var værd, og længe forblev alt, hvad Blicher skrev, upaaagtet.

Den 1. August 1839 stævnedes den samme Mand, Steen Blicher, Folk til Møde paa Himmelbjerget. Det gentog sig i Aarene, der fulgte efter, og fra 1843 blev der holdt lignende Folkemøder paa Skamlingsbanken. Disse Møder blev til mange, afholdt ud over Landet. Der blev talt og lyttet og sunget, og de, der var med, blev sig bevidst, at de hørte til et Folk, at de var Danske og Kristne. Og efter Grundtvigs Tale paa Højskamling d. 4. Juli 1844 blev hans Højskoletanker af selve den danske Bondebefolkning gjort til Virkelighed.

Det mærkedes snart, hvad denne Folkevækkelse og Oplysning betød for Danmarks Land og Folk, og nogle faa, som kunde skrive, Skolelærere i første Omgang, følte sig drevet til at fortælle i Bøger om de Mennesker, som de levede iblandt, og fra hvem de fleste af dem var udgaet.

Thyregods „Fortællinger“, „Blandt Bønder“ og „Skildringer af det virkelige Liv“ og Anton Nielsens „Fra Landet“ og „Bondeliv“ tillige med Bøger af Ingvar Bondesen, Jens Skytte og Pseudonymet Knud Skytte var i mere end to Menneskealdre yndet og god Folkelæsning. Det var ikke Læsning for Tidsfordriv og Morskab, men sund og god gammeldags Romantik og reelle Beretninger om Mennesker, hvis Dagligliv og Sjæleliv ingen tidligere Digtere havde bekymret sig saa meget om, at de forstod dem.

Den fynske Bondedigter Mads Hansen skrev Sange, som de fleste synger udenad endnu den Dag i Dag.

Zacharias Nielsen var ogsaa Skolelærer og regnes som Følge deraf almindeligvis med til

Skolelærerlitteraturen. Men hans Romaners Indhold og kunstneriske Form hæver dem op over dette Jævnmaal. I alle sine Bøger og i Romaner som „Nye Tider“, „Gamle Vaner“, „Maagen“, „Kulsviere“, „Mystisk“, „Den store Magt“, „Kilderne“ og „Den evige Higen“ har Zacharias Nielsen sat „Problemer under Debat“, saa han med god Ret kan tangere midt imellem Skolelærerlitteraturen og Realismen, eller som det ogsaa benævnes Individualismen.

Den intellektuelle og lyriske Fløj indenfor denne har ikke beskæftiget sig nævneværdigt med Bønder. Man var alt for travlt optaget af sig selv. Nævnes skal kun Johannes V. Jensens „Himmerlandshistorier“ og Sophus Schandorphs „Noveller“, „Fra Provinsen“ og „Fem Fortællinger“.

Den egentlige Bonde- og Arbejderdigtning blev dog indledet af en Mand fra denne Kreds, Polyteknikeren Henrik Pontoppidan. Som Lærer ved sin Brors Højskole og siden ved at bo og leve mellem sjællandske Bønder, fik han Øje for, hvordan den lovpriste Andelsbonde forsømte og misbød sit Tyende og oversaa, hvor kummerligt de gamle og fattigste i Landsbyen levede. Under Indtrykket heraf skrev han sine første Fortællinger „Stækkede Vinger“, „Landsbybilleder“, „Fra Hytterne“, „Naadsensbrød“, „Idyl“ o. a. Baade i Titel og Indhold er hans Bøger sviende ironiske.

Ogsaa den frie og folkelige Højskole udsætter H. Pontoppidan for velfortjent Kritik i „Sandinge Menighed“, Kirken fik sin Snært i „Isbjørnen“, og Bourgeoisiet sin i „Spøgelse“. I de mange efterfølgende Bøger som „Skyer“, „To Gange mødt“, „Tro til Døden“, „Krøniker“, „Ørneflugt“, „Vildt“, „Det forjættede Land“, „Nattevagt“ og „Lykkeper“ behandler Pontoppidan med Ironi og Skepsis Tidens aandelige og folkelige, økonomiske og sociale Spørgsmaal.

Johan Skjoldborg var Husmandens, Udmarksfolkenes Digter og giver klare og virkelighedstro Billeder af Hedens Bønder og Klittens og Mosens Smaafolk i sine Bøger, hvoraf skal fremhæves: „Sara“, „Kragehuset“, „Gyldholm“, „Bjerregaarden“, „Ideale Magter“, „Nye Mænd“ og sidst, men fremmest, „En Stridsmand“.

Jeppe Aakjær bliver elsket for sine Dig-

te og Sange i „Fri Felt“, „Rugens Sange“, „Muld og Malm“ og „Den Sommer og den Eng“, beundret for sine Skuespil „Livet paa Hegnsgaard“ og „Naar Bønder elsker“, og han bliver miskendt for sine Fortællinger og Romaner „Derude fra Kjærene“, „Bondens Søn“, „Vadmelsfolk“, „Vredens Børn“, „Himlens Dom“ og „Arbejdets Glæde“.

Aakjær havde dyb Medfølelse med dem, der ikke havde det godt i Samfundet; derfor skrev og talte han, som han gjorde, uanset om det var kærkomment eller ej.

Jakob Knudsen derimod havde konservative Anskuelser og nedfældede disse i sine fuldmodne Manddomsaaer i en stor og tungtvejende Produktion, der var og endnu er fundamental i dansk Bondedigtning. Han vil bevare den sunde Bondekultur fra at blive oplugt af Bymaner, Industrialisering og Socialisering og modarbejder blodsøden Humanitet og forloren og forfinet Væremaaede. Af Jakob Knudsens Bøger skal her fremhæves: „Den gamle Præst“, Dobbeltromanen „Gæring“ og „Afklaring“, „Sind“, „Lærer Urup“, „Jyder“, „Rodfæstet“, „Angst“ og „Mod“.

A. C. Andersen vil i Modsætning til Jakob Knudsen i sine Bøger „Husmandens Datter“, „Stavnsbunden Ungdom“ og „Stavnsbundne Mænd“ i Bondestanden se en forhutlet og forkrøblet Race og vil hæve Bondekulturen et Trin op.

Harry Sjøberg fortæller om Vestkystens Fiskerbønder, om deres Levemaade, Mentalitet og særegne Religiositet. Men paa Folk, der lever under mindre barske Kaar, fri for Trykket af Overtro og forkvaklet Sjæleliv, virker Sjøbergs Bøger virkelighedsfjernt og i deres dystre Alvor forstemmende.

I Modsætning til disse tre sidstnævnte Forfattere er de efterfølgende otte saa velgørende fri for Tendens, eftersom deres Værker er enten slet og ret Folklore eller dog er bygget paa den.

Troels Lunds „Dagligt Liv i Norden“ og Skrifter af Morten Eskesen, Evald Tang Kristensen og Severin Kjær kan udmærket henregnes til Kildeskrifter for andre senere Forfatters Bondekulturskildringer og kan desuden tilegnes af den interesserede almindelige Læser.

Læseren har en tryk Følelse af at have noget med Bund i foran sig, naar han tyer til Skriben-

ter, der har bygget paa overleverede Folkeminder som Marie Bregendahl, Helene Strange, Pseudonymet Sven Tange (Hansigne Lorentzen) og Salomon Frifelt.

Marie Bregendahl, der var samtidig med Jeppe Aakjær og i nogle Aar hans Hustru, har sine Skildringer fra deres fælles Hjemegn af Selvsyn og Selvoplevelse. I „Billeder af Sødalsfolkenes Liv“ og senere Fortællinger og ypperst iblandt dem „Holger Hauge og hans Hustru“ fortæller hun stilfærdigt og vemodigt om Vesteregnens Befolkning, dens Kaar og Tro, dens Fest og Trængsler.

Helene Strange fører efter et stort og grunddigt Forarbejde, men med mindre sikker Kunst paa lignende Maade en falstersk Bondeslægt igennem et Par Hundrede Aar i skiftende Tider og Vilkaar helt op til vore Dage. („Sværkebøgerne“).

I Hansigne Lorentzens fine Skildringer af Folkeliv i det vestlige Sønderjylland findes tilige gode psykologiske Iagttagelser.

I saadanne Studier maa ogsaa Jørgen Nielsens Betydning søges. Men for Læsere uden særlig Interesse og Forudsætning for at kunne forstaa, vil hans Bøger maaske nok forekomme noget omstændelige.

Morten Korcks Bøger derimod vil for enfoldige Mennesker være letfordøjelige, som Semuljevælling er det for Smaaabørn. Der er ingen uløste Gaader, ingen Problemer, intet andet end hyggelig fynsk Snak.

Thorkild Gravlund var indtil forrige Verdenskrig ogsaa Folklorist, og under og efter Krigen udgav han sine Iagttagelser fra Almuelivet i et Hovedværk „Sagnet“. Han var ligesom Jakob Knudsen konservativ og angreb alle de Tidsstrømninger, der forstyrrer den gamle Landsbyidyl, al folkelig Vækkelse, Højskole og Forsamlingshus, Grundtvigianisme og Afholdsbevægelse, industriel og social Fremgang. For Gravlund var Hjemstavnsfølelsen alt, den tillagde han en religiøs, mystisk dragende Magt.

I „Sagnet“ i Forbindelse med de senere udkomne „Herredet“ og „Stranden rundt“ gaar han baglæns i Udviklingen: begynder med, at Folk tilnød forstaa og indretter sig paa den sociale Udvikling, —og ender med at krybe i Ly i de gamle Gaardes

„Oldtidsidyl“. Brugt paa denne Maade er Folklore misbrugt.

Thomas Olesen Løkkens Bøger fra Inflationstiden „Bonden Niels Hald“ og „Niels Halds Hustru“ er derimod fuldtud virkelighedstro i Billedet af den moderne Bonde, Stræberen, der dog ogsaa kan med at staa sig godt med det aandelige og folkelige, og som endda opnaar at være med til Landets Styrelse. Mere utopisk virker dog det sidste Blad i Trekløveret „Niels Halds Hjem“.

I senere udkomne Bøger som „Klavs Bjerg og Bodil“, Trebindsromanen „Poul Dam“ og „Stormosen“ gaar Linien fra de udadrettede Kræfters Kamp og de store Ideers Udsyn tilbage til Sagnet og Hjemmet, til Deflationens Bonde.

Den Del af Arbejderlitteraturen, der er rettet mod Bonderomantiken, indledes med Martin Andersen-Nexø's „Midt i en Jerntid“. Andersen-Nexø skildrer her ligesom Olesen Løkken Bønder i Inflationstiden. Men her savner man det mest vigtige i den Slags Arbejde — nemlig Forfatterens Kendskab til og allerhelst Selvoplevelsen af det, han skriver om. I de tidligere udkomne „Pelle Erobreren“ og „Ditte Menneskebarn“, hvor Bondeforhold lige netop berøres, holder Forfatteren sig bedre til, hvad han kender af Selvsyn. Hans øvrige store og gode Produktion skal, da den ikke berører Landboforhold, ikke yderligere omtales her.

Niels Anesen staar med de to fortsættende Romaner „Jorden gav“ og „Stærk Ungdom“ saa at sige med det ene Ben i Bonderomantiken og det andet i Arbejderlitteraturen. I sin Skildring af Bonden og hans Tyende bestræber han sig øjensynligt paa at skifte Sol og Vind lige. Handlingen er vel moderne og kunstnerisk udformet, men Kompositionen noget usikker, og ingen af Personerne er tids- og standstypiske.

Umiddelbart efter forrige Verdenskrigs Afslutning tog Landarbejderens Organisering Form og Fart og Retning, og som rimeligt er, tog ogsaa nogle af Skribenterne Del i denne Kamp. De, der er sikre nok i Skrivekunsten, og som vanemæssigt gaar stille med Dørene, kunde gøre det, uden at det kom til at gaa alt for meget ud over Kunstens Lødhed og Udformning.

Hans Kirk skildrede og refererede sandt og

nøgternt i „Fiskerne“, „Daglejerne“ og „De ny Tider“, — C a j M. W o e l s „Opgangstider“ er som hans øvrige Bøger mesterlig Miljø- og Menneskeskildring, og S i g u r d E l k j æ r s „Jakob og Hagar“ en fængslende Kærlighedsroman, passende romantisk og realistisk.

J ø r g e n V æ r l ø s e s „Jonna“ tegner for os fint og klart Bondepigen, som hun er og lever sit Menneskeliv og Kærlighedsliv i vore Dage i den lille Bondegaard sammen med den noget hvasse, travle Madmor, den trætte og økonomisk overkørte Gaardmand og den forelskede Tjenestdreng. I sidste Halvdel af Bogen vises i Glimt Typer af Mennesker fra andre Livsforhold, men som ikke af den Grund er bedre eller lykkeligere. Samkvemmet med Byen bringer noget nyt til Landet, men ikke noget bedre.

Det, H a r a l d H e r d a l har villet se i „En Egn af Landet“, er graat i graat. Hele Bondegaardens Interiør er skummelt og svinsk. Bonden er en skidt Karl, der kun vil misbruge og misbyde sit Tyende. En aandssvag Pige, som er anbragt hos ham, lader han bogstaveligt leve og arbejde for sig, som var hun et Dyr. Karlekammer, Kost og Omgangstone er de slettest mulige. Af egen Drift forbedrer Bonden ikke Kaarene for Arbejderen. Landarbejderens organiserede Sammenhold er den eneste Vej ud. Kun for Rettens Krav og for Truslen om Boykot bøjer Bonden sig.

E r l i n g K r i s t e n s e n s Syn paa Bonden afviger ikke meget fra dette. I hans Bønder er der ikke mere godt, end der er Honning i en Tudse, ingen social Forstaaelse, ingen Medfølen, ingen Uselviskhed, — kun Egoisme og lumpen Løgn og Pengegriskhed.

En saadan fantastisk Ondskab skal man til udenlandsk Literatur for at finde Magen til, f. Eks. N i l s N i l s s o n : „Hestetruels“. I S a l l y S a l m i n e n s „Katrina“ forekommer saavel Handling som de sociale Forhold saa fjærne og fortidsagtige, at vi vanskeligt kan sammenligne dem med danske.

Er Bønder da saadan, som Forfatterne beskriver dem, spørger man. Redelige Folks Udsagn kan man ikke uden videre drage i Tvivl. Men tendentiøse Skildringer maa man have Lov at tage med et vist Forbehold. Harald Herdal har formodentlig truffet en Bonde som Jens Oluf, og Erling Kri-

stensen Bønder som Mads Staal og Ole Vrængmose, medens du og jeg har lært andre Slags Bønder at kende. En enkelt Vigtigpraas, en storsnudet Tamp og en skidt Karl var maaske iblandt; men ogsaa de havde deres gode Sider, de var maaske i Virkeligheden ikke saa slemme at tjene hos, som Folk vilde gøre dem. Og andre var virkelig gode Mennesker, fuldt saa gode, som man finder dem i de mest utopiske Romaner fra ældre Tid, med Forstaaelse af Smaafolks Tarv og Trang og med Sinddelag for at hjælpe.

For en stor Del beror jo da det sete paa Øjnene, der ser. Bliver Piger og Dreng af Avislæsning og af Hjemmets Paavirkning inficerede med Had og Haan til dem, de kommer ud at tjene hos, saa maa Forholdet blive daarligt, ligegyldigt hvordan Bonden og hans Kone saa er, og selv om de møder de unge med de mest reelle Hensigter.

Det er for billigt sluppet at give Bønderne Skylden for alt, ogsaa for, at Bondekarlen og Arbejdsmanden er sakket agter ud i Forhold til andre ligestillede. Han har kun sin egen Mindreværdsfølelse at takke for, at han ikke kom paa Folkehøjskole sammen med de andre. Den har staaet aaben for enhver. Resultatet blev, at hans aandelige Horisont blev for snæver, Kundskaberne for faa i det praktiske Liv og i det faglige og organisationsmæssige Arbejde.

Med bedre Viden følger bedre Forstaaelse af anderledesstillede og anderledestænkende, og med Forstaaelse følger Samfølelse og Ansvarsbevidsthed. Den Medbestemmelsesret i vor Samfundsordning, som vi for omkring ved Hundrede Aar siden fik samtidig med, at vi blev os bevidst som et Folk, skal ikke dele os i Klasser og skabe Had, den maa vi som voksne Mennesker til enhver Tid kunne tage Konsekvenserne af, og den løber vi ikke fra, naar det kniber eller gaar os imod.

Marius Beck.

Slægtsgaardsejere!

Bevar Deres Slægtsgaard som Minde, ikke ved et dødt Fotografi alene, men ved et levende, personligt præget Maleri. — Spørg os om Prisen!

Kunstmalerne
Jørgen Petersen og Arne Grundorf,
Agerup, Samsø.

Den ny LANDMANDSBOG er parat!

Professor
K. A. Bondorff

Den nye Landmandsbog, der i Maj udkom paa Westermanns Forlag, er en Haandbog for Landmanden i hans daglige Virke. I dens to tykke Bind behandles paa letforstaaelig Vis alle vigtige Omraader indenfor Landbruget. Hovedredaktørerne er to af det danske Landbrugs mest kendte Mænd, Professor K. A. Bondorff og og Forstander Johs. Petersen-Dalum fra Dalum Landbrugsskole, og Bogen tæller blandt sine Medarbejdere de fineste Autoriteter indenfor alle Omraader af det moderne Landbrug.

Forstander
Johs. Petersen-Dalum

Landbrugsraadets Præsident,
Landstingsmand

H. HAUCH

udtaler:

Listen over Medarbejderne bærer Vidne om, at denne Bog vil fortjene størst mulig Udbredelse. I Forvisning om, at Bogen vil blive en god Vejleder i det daglige Landbrugsarbejde, er det mig en Glæde at anbefale den til størst mulig Udbredelse.

Formanden for De samvirkende danske Husmandsforeninger

N. P. ANDREASEN

skriver:

Vi har længe savnet en virkelig saglig Fremstilling af Planteavlens og Husdyrbrugets hele Udvikling ført op til vor Tid. Ikke mindst for den unge Landmand vil Bogen fremkomme som en god Ven og Hjælper i det daglige Arbejde.

Værket omfatter 1800 Sider, 750 Illustrationer og 17 Farvebilag. Pris: I Vælskbind Kr. 132.—, med Hørlærredsryg og -hjørner Kr. 118.—.

Lad Dem ikke vildlede af Efterligninger, men køb

DEN NY LANDMANDSBOG

Bestil Bøgerne hos Deres Boghandler eller indsend hosstaaende Kupon i aaben Konvolut, Porto 6 Øre, til:

**WESTERMANN'S
FORLAG**
VESTER VOLDGADE 11
KØBENHAVN V.

KUPON

Jeg bestiller:

1. Den ny Landmandsbog 1-2, indb. i Vælskbind Kr. 132.00.
2. Den ny Landmandsbog 1-2, i Hørlærredsbind Kr. 118.00.
3. Jeg udbeder mig nærmere Oplysninger om Værket og Betalingsvilkårene.

(Det ikke ønskede bedes overstreget.)

Konsulenten paa Boghylden

Navn .....

Stilling .....

Adresse .....

Leveres gennem Hr. Boghandler.....

Slægtsgaards-Arkivet

I Foreningens Vedtægter hedder det herom:

„I Tilslutning til Foreningen er oprettet: „Slægtsgaards-Arkivet“, hvortil der knyttes et særligt Tilsynsraad, bestaaende af Historikere og Slægtsforskere. Foreningen yder et aarligt Tilskud til „Slægtsgaards-Arkivet“, saaledes at dets Arbejde sikres. „Slægtsgaards-Arkivet“ fører et selvstændigt Regnskab og skal søge at opnaa Tilskud fra det Offentlige og anden Side til Hjælp til Driften. I „Slægtsgaards-Arkivet“ skal alle Slægtsgaarde i Landet optages, enten de er Medlemmer eller ej, og ved Samarbejde med Arkiverne, Slægtsforskere og Lokalhistorikere skal der gøres et Arbejde for her at samle alle Slægtsgaardes og de dertil knyttede Slægters Historie, saaledes at der herigennem skabes et landbohistorisk Arkiv og et Slægtsforsknings-Institut, som vil kunne faa den allerstørste kulturhistoriske og folkelige Betydning. „Slægtsgaards-Arkivet“ ledes af Chr. Damm“.

Foreningen har i Aar bevilget 4200 Kr. til „Slægtsgaards-Arkivet“, og herfor skal der foretages mindst 150 Undersøgelser, ligesom Arkivet selvfølgelig skal holdes i Orden, og der skal fremskaffes de Oplysninger om Slægtsgaardene, som man kan indhente.

Nu har „Slægtsgaards-Arkivet“ ogsaa faaet oprettet Tilsynsraadet. Det bestaar af: Lederen af Folkemindesamlingen, Magister Hans Ellekilde, Forfatteren, Seminarielærer Claus Eskildsen, Bibliotekar, mag. art. Albert Fabricius, Formanden for „Historisk Samfund for Ribe Amt, Forfatteren Salomon J. Frifelt, Landsarkivar Frode Gribsvad, Genealogen, Direktør Th. Hauch-Fausbøll, Repræsentanten for „Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde“, Foreningens Næstformand, Gaardejer Jens Jensen, Kontorchef i Stednavneudvalget, cand. mag. Gunnar Knudsen, den bornholmske Slægtsforsker, Arkitekt K. Thorsen og den unge Genealog Wilh. v. Antoniewitz, som i det sidste Aarstid har foretaget Undersøgelser af Slægtsgaarde.

„Slægtsgaards-Arkivet“ er desuden i Forbindelse med en Række Lokalhistorikere og Slægtsforskere Landet over, som vil blive korresponderende Medlemmer heraf og med-

virke i Arbejdet for at fremskaffe Oplysninger om de gamle danske Bondeslægter og deres Ejendomme.

Det har været vanskeligt at faa de nødvendige kyndige og anerkendte Folk til at foretage Undersøgelserne, idet Midlerne hertil er begrænsede, hvorfor det ogsaa har været vanskeligt at gennemføre Undersøgelserne i saa stor Udstrækning, som vi gerne havde ønsket det. Især kniber det med Arkiverne i Odense og Viborg. Og i det hele taget viser det sig, at Opgaven med Undersøgelserne er vanskeligere og betydeligt dyrere end oprindeligt antaget, og det er ogsaa af denne Grund nødvendigt at forhøje Foreningens Kontingent, for at der kan blive ydet et større Tilskud til Undersøgelser.

„Slægtsgaards-Arkivet“ har formaaet en Del kyndige Folk til at føre de Gaarde, der ønsker det, tilbage til Matriklen af 1686, og disse Undersøgelser vil kunne foretages ret hurtigt. Det kan gøres for en Sum, som ikke overstiger 50 Kr., og herfor kan der fremskaffes en temmelig fyldig Redegørelse om Ejerne af Ejendomme og Ejendommenes Historie i disse Hundreder af Aar. Der er betydelig Interesse for disse Undersøgelser, som gaar hurtigere og er meget fyldigere end de Undersøgelser, som kan ydes for de af Foreningen bevilgede Midler.

„Slægtsgaards-Arkivet“ har desuden gennemført en Del Navneændringer, ligesom det har gennemført Tinglæsning af Gaardnavne.

Arkivstoffet er ordnet sogne- og amtsvis, og det kan regnes med at være fuldt organiseret over hele Landet i Løbet af indeværende Aar, saa det staar som en virkelig Nyskabelse indenfor dansk Slægtsforskning og dansk historisk Forskning.

Og dette Arbejde er kun blevet gennemført ved, at Medlemmerne indenfor „Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde“ i saa stort Tal har sluttet op om Foreningen, og det kan kun gennemføres frmtidigt ved, at Medlemmerne slutter op om Foreningen. Det er med dette som med Andelssagen, at danske Bønder gensidigt hjælper hinanden til at faa

gennemført en Opgave af fælles Interesse; men i dette Tilfælde er Opgaven ikke af økonomisk Art, men af kulturel og historisk Betydning.

D.

To Møder i Ringkøbing Amt

Den jyske Vestkyst er et af de Omraader i vort Land, hvor Interessen for Slægtsforskning er størst, og hvor man ogsaa i høj Grad er gaaet ind for Bevarelsen af Gaardene i Slægterne. Dette gælder saaledes især for Ribe og Ringkøbing Amters Vedkommende. De Steder, hvor Foreningens Medarbejdere er naaet til de to Amter, har Foreningen faaet godt Fodfæste. Der er saaledes til Tistrup Posthus i Ribe Amt anmeldt 61 Medlemsblade; saa mange Medlemmer er der alene i dette Distrikt. Til Gengæld er det vanskeligt i det vidtstrakte Ringkøbing Amt at faa oprettet Lokalafdelinger, idet man her ikke kan nøjes med een Lokalafdeling, men helst skal have een for Egnen omkring Skern, en for Hammerum Herred, een for Egnen om Ringkøbing, een for Egnen omkring Holstebro og endelig een for Lemvig-Egnen. Foreløbig er der dog oprettet 2 Lokalafdelinger der, nemlig i Skern og i Holstebro, hvor der afholdtes Møder den 30. og den 31. Juli.

I Skern begyndte Mødet Kl. 10 om Formiddagen, og alligevel var her mødt 40—50 Personer. Fhv. Kreditforeningsdirektør Jens Jensen, Sdr. Esp, bød velkommen og gav Ordet til Forfatteren Salomon J. Frifelt, som holdt et udmærket Foredrag om „Grundlaget for vor Danskhed i Dag“. Jord, Æt og Arv, sagde Taleren bl. a., er de tre Mærketegn, der samler et Folk til Nation. Jorden er det blivende, Ætten er Myndighed og Styrke, og det at Slægten bliver paa Slægtens Jord, og Navnet videreføres i Slægten, det er Arven, der giver Sammenhæng i Slægtens og selve Folkets Liv. I de gamle Love skelnes nøje mellem Arvejord og Købejord. For den, der staar med Arvejord, staar med større Ret og Pligt til at værne Jorden end den, der staar med Købejord. Det er en Forret at sidde som Ejer af en gammel dansk Slægtsgaard, men det er ogsaa en Pligt. for vi har ogsaa Pligt til at videreføre Gaarden i Slægten og at videreføre gammel dansk Kultur og Retsopfattelse.

Sekretær Chr. Damm gav derefter en Del Oplysninger om Foreningen og dens Arbejde, hvorefter der til Bestyrelse for Bølling Nørre Herred valgtes følgende: A n d. A n d e r s, Skaarup, Laur. Thomsen, Lønborg, og Laur. Sandager, Dejbjerg. For Ulfborg-Hind Herreder vælges Bestyrelsesmændene senere.

Til Tillidsmænd udpegedes: Lyne Sogn: Martin Nyland; Nr. Bork: N. J. Christiansen; Strellev: Søren Grønlund; Skjern: H. N. Hansen, Ladekjær; Stavning: Emil Carlsen; Sædding: Kr. Stengaard; Sdr. Bork: Sognefoged Jepsen; Borris: Chr. Søndergaard; Sdr. Vium: Jes Sørensen; Faster: Sognefoged

Den Sjællandske Bondestands Sparekasse

HOVEDKONTOR: V. VOLDGADE 107
KØBENHAVN V.

Creditkassen for Landejendomme i Østifterne

Anker Heegaardsgade 4 . København

Laan mod 1. Pr. i Landbrug, Skov- og Havebrug
samt Grundforbedringslaan.

Cirkulerende Kasseobligationer ca. 307 Mill. Kr.

Reserver: ca. 14 Mill. Kr.

Kasseobligationer kan noteres paa Navn og kan indskrives.

Højskolehjemmet - Roskilde

Jan L. Jansen; Lønborg; Laur. Thomsen; Bølling; Hans Jepsen; Dejbjerg; Laur. Sandager; Finderup; Jens Lillebæk; Hanning; Anders Andersen; Hemmet; Kr. Vestergaard.

Til Mødet i Holstebro var der mødt ca. 30 Deftagere. Forfatteren Salomon J. Frifelt talte ogsaa her, og Sekretær Damm gav Oplysninger om Foreningens Arbejde. Til Bestyrelsen for Lokalfdelingen for Holstebro-Eggen valgtes: Sognefoged Chr. Moesgaard, Ulfborg; Simon Vad, Raasted; Niels Nørby, Asp; Chr. Aussum, Hjerm, og Jens Damgaard, Borbjerg. Bestyrelsen fik til Opgave at faa Tillidsmænd i alle Sogne.

ANETAVLER!

Enhver Slægtsgaardsejer bør have sin Anetavle. En saadan Anetavle giver Oplysninger om Forældre, Bedsteforældre, Oldeforældre, Tipoldeforældre osv. — eller om 4—8—16—32 eller endnu flere Aar.

Slægtsgaardsejer med mange Aars Erfaring i Slægtsforskning tilbyder at udføre saadanne Anetavler i smukt Udstyr og til meget billig Pris. Skriv efter Tilbud under Mærke „Anetavle“.

(Fortsat fra Side 2)

at besvare dem og indsende dem. Med Hensyn til Slægten paa Gaarden skal mankun give de Oplysninger, som man selv kender. Skemaerne skal bruges som Grundlag for yderligere Undersøgelser, som vi haaber at kunne udvide i det kommende Aar.

*

Højskoleforstander Hans Lund, Rødding Højskole, skriver i et Brev, at han med megen Glæde har set det Arbejde, der er taget op m. H. t. Slægtsgaardene. „Kunde vi bare i vor Lovgivning faa en eller anden Form for Støtte for Bevarelsen af Gaardene i Slægtens Eje“.

*

Forretningsudvalget, som bestaar af Formanden, Gaardejer Jørgen Petersen, Næstformanden, Gaardejer Jens Jensen og Greve F. C. R. Scheel, holdt den 23. August Møde i København.

*

Bestyrelsen for Lokalforeningen for Vejle Amt holdt Møde den 28. Juli i Fredericia. Formand for

Lokalforeningen er Gaardejer Gyde Gydesen, Erriø.

*

Bestyrelsen for Lokalforeningen for Ribe Amt holdt Møde den 29. Juli i Varde. Til Formand for Afdelingen valgtes Sognefoged F. H. Søndergaard, Sig; til Næstformand Gaardejer Kr. P. Kristoffersen, Hustedgaard.

Fabricius:

„Slægten og Slægtsgaarden“

er nu udkommet og faas ved Henvendelse til Foreningens Kontor, Dosseringen 14, København N.

Pris: 2 Kr. 50 Øre.

Slægtsgaards-Arkivet,

Dosseringen 14, Københvn N.

For det Tilskud, som ydes af Foreningen, følger Arkivet gratis Slægten tilbage paa det Antal Gaarde, som kan undersøges for de bevilgede Midler.

Derudover foretager Arkivet Undersøgelser over Slægter og Gaarde og fører Gaardene tilbage til Matrikuleringen i 1866. Dette gennemføres forholdsvis hurtigt og for en Sum af ca. 50 Kr.

Ønskes der foretaget yderligere Undersøgelser, udarbejdet Ane- og Stamtavler, udfører Arkivet dette for een i hvert Tilfælde aftalt Pris.

Desuden gennemfører Arkivet Navneskifter og Tinglæsning af Gaardnavne for den lavest mulige Pris.

Undersøgelserne, Navneskifter og Tinglæsning af Gaardnavne udføres ikke alene for Slægtsgaarde, men for alle Interesserede.

Alle Undersøgelser foretages af anerkendte Slægtsforskere og dokumenteres gennem Bilag.